

10 STAPPENPLAN

De tien geboden van TA

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Introductie	3
Stap 1: De markt heeft altijd gelijk	4
Stap 2: De zijwaartse trading range.	5
Stap 3: Het koopsignaal	6
Stap 4: Het koersdoel.	7
Stap 5: Stoploss-niveaus	8
Stap 6: De opwaartse trend	9
Stap 7: Herken de verschillende trends	10
Stap 8: Het einde van een stijgende trend	11
Stap 9: Het verkoopsignaal	12
Stap 10: Het einde van een dalende trend	13
Tenslotte: Discipline	14

Introductie

In deze SPECIAL legt Royce Tostrams zijn 10-stappenplan uit. In de Angelsaksische landen weet men het zo mooi samen te vatten: “If you don’t know where you are going, you will never get there”. De kern van het 10-stappenplan is dan ook om altijd een koersdoel te bepalen. Het 10-stappenplan is gebaseerd op “De 10 geboden van het beleggen” die in de 80’er jaren door Royce Tostrams zijn ontwikkeld.

DE BUSINESSCYCLE geeft aan hoe primaire trends op verschillende markten worden beïnvloed door de economische cyclus. Het 10-stappenplan geeft aan wanneer u het beste koopmoment kunt bepalen op één van deze markten. De business-cycle en het 10stappenplan zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

ELKE STAP VORMT een vaste schakel in het beleggingsproces. Eerst moet een belegger zich afvragen; “In welke fase bevindt mijn aandeel zich?”. Elk aandeel, obligatie, valuta of beursindex doorloopt namelijk altijd dezelfde verschillende stadia. Door te bepalen in welke fase van de totale levenscyclus het aandeel het zich bevindt, komt de belegger erachter of het sentiment gunstig is.

VERVOLGENS LEERT U hoe de ‘mannen’ van de ‘jongens’ te onderscheiden. Beleg nooit in een markt die horizontaal beweegt, daar heeft u nu eenmaal niets te zoeken. Het tijdig herkennen van een neutrale trading range is dan ook cruciaal om niet in de valkuil terecht te komen van een immer voortkwakkelende markt. De ‘neutrale’ fase komt overigens wel vaak voor aan het begin van de interessante fase, de ‘stijgende’ trend, maar de kunst is juist om niet de eerste te zijn die te vroeg instapt. Pas na een koopsignaal komen er kansen.

OOK WORDT HET koopsignaal uitgelegd. Tostrams laat zien hoe de overgang van een neutrale naar een stijgende trend tot stand komt, dus wanneer het sentiment ten goede keert. Hij geeft ook aan, aan welke voorwaarden een koopsignaal moet voldoen. Verder bespreekt Tostrams of en hoe interessant een aandeel is door na elk koopsignaal een koersdoel te berekenen. Uiteraard wordt ook het bepalen van de stoplossniveaus niet vergeten. Tenslotte geeft hij aan hoe een verkoopsignaal herkend kan worden.

IN DIT 10-STAPPENPLAN gaat Tostrams stap voor stap in op het fenomeen “Trend”. Een trend is eigenlijk niets anders dan het visualiseren van het sentiment. In essentie beoordeelt het slechts het koop- en verkoopgedrag van de beleggers. Hoewel technische analisten net zomin als andere analisten in staat zijn om koersen te voorspellen, kunnen zij wel het 'gedrag of het sentiment' van beleggers in kaart brengen.

DE ECONOMIE IS NIET voorspelbaar, laat staan dat we de winstontwikkelingen of de cashflow van een bedrijf exact kunnen voorspellen. Analisten kunnen een gedegen gok doen, niet meer en niet minder. Voor een belegger is het niet belangrijk om alleen de winstontwikkeling te kunnen voorspellen, hij moet ook kunnen aanvoelen of de markt hier al op heeft geanticipeerd. Dus niet de absolute winstontwikkeling is van belang als wel de perceptie van de markt. De economie en de koers zijn mijns inziens met elkaar verbonden door een enorm elastiek. Soms wordt het elastiek uitgerekt en loopt de koers niet meer in de pas met de winstontwikkeling. In dat geval reageert de markt meer op het sentiment dan op het nieuws. Wie kent niet de vreemde gewaarwording dat fantastische winstcijfers werden beloofd met een dalende koers of andersom? Vast staat dat wanneer de koers niet doet wat vanuit de fundamentele prognoses verwacht mag worden, men dan op z'n hoede moet zijn. Het aandeel gaat dan over van een efficiënte en rationele koersontwikkeling naar een sentiments-gedreven markt. Het elastiek wordt dan weer opgerekt. Dat zijn de periodes waarin belangrijke trends tot stand komen of worden gebroken.

WINSTEN VORMEN SLECHTS een van de vele omgevingsfactoren die het koersverloop van een aandeel bepalen. Andere belangrijke invloedsfactoren zijn: renteontwikkeling, conjunctuurcyclus en politieke of economische (in-)stabiliteit. Geen enkel individu is in staat om al deze factoren in één keer correct in te schatten. De enige die altijd het juiste antwoord weet, is de markt. Stap 1 is dan ook het volgende te erkennen: “De markt heeft altijd gelijk, ook al heeft de markt ongelijk”. Een belegger moet respect hebben voor de markt. Technische analyse is ontstaan uit respect voor de markt. Veel succes met het stappenplan!

Royce Tostrams, hoofdredacteur.

Stap 1: De markt heeft altijd gelijk

In het eerste onderdeel van het 10-stappenplan bespreken we de uitgangspunten van technische analyse. Daarbij gaan we ervan uit dat al het nieuws in de koers wordt verdisconteerd en dat de markt altijd gelijk heeft. Ook bewegen koersen niet chaotisch, zoals vaak wordt verondersteld, maar in trends. Deze trends doorlopen bovendien altijd dezelfde stadia. Derhalve is het voor elke belegger van belang te weten in welke fase van de koerscyclus een aandeel zich bevindt.

De markt heeft altijd gelijk

De grondlegger van de moderne Technische Analyse, Charles Dow, heeft ruim 100 jaar geleden veel onderzoek gedaan naar koersgedrag op financiële markten. Zijn principes vormen nog steeds de belangrijkste pijlers van de Technische Analyse. Belangrijk is dat wij nog steeds zijn belangrijkste uitgangspunt onderschrijven en dat is dat de markt altijd gelijk heeft.

Transparante methode

Moderne Technische Analyse maakt nog steeds gebruik van de regels die op basis van de principes van Charles Dow zijn ontwikkeld en later zijn verfijnd. Technische Analyse is eigenlijk een zeer objectieve methode waarmee men aan- of verkoopbeslissingen kan vaststellen.

Het 10-stappenplan is gebaseerd op het verzamelen van bewijslast. Hoe meer signalen elkaar bevestigen, des te meer bewijs is er voor een te nemen beleggingsbeslissing.

Die signalen worden ontleend aan de volgende indicatoren:

1. Steun en weerstand
2. Trendlijnen en trendkanalen
3. Koerspatronen
4. Volumes

In dit 10-stappenplan baseren we ons nog steeds op de bevindingen van Charles Dow:

- Het nieuws is reeds geheel in de koersen ingeprijsd. Beleggers lopen ook vooruit op toekomstige ontwikkelingen. In de koers zitten dus tevens de toekomstverwachtingen van de markt.
- Koersen bewegen zich trendmatig. Elke trend kent diverse fases: de vlakke, de stijgende en de dalende fase. Deze fases worden ook wel stadia genoemd. Belangrijk is om elke fase van de koerscyclus in een zo vroeg mogelijk stadium te herkennen.
- De geschiedenis herhaalt zich, want op grafieken komen steeds weer dezelfde koerspatronen voor. Al deze koerspatronen zijn in kaart gebracht en hebben elk hun eigen betekenis.

In de grafiek hieronder is de koerscyclus van een aandeel weergegeven in vier verschillende fases. Als belegger is het altijd belangrijk om na te gaan in welke fase het aandeel zich bevindt. Vanuit die positie kun je dan bepalen hoe je moet handelen. Wij herkennen 4 verschillende fases:

Fase I: De bodem. Dit is de fase waarin een aandeel zijwaarts beweegt. Hier heeft een belegger nog niets te zoeken, maar echt negatief oogt het beeld niet. Advies: aan de zijlijn volgen we dit aandeel met interesse.

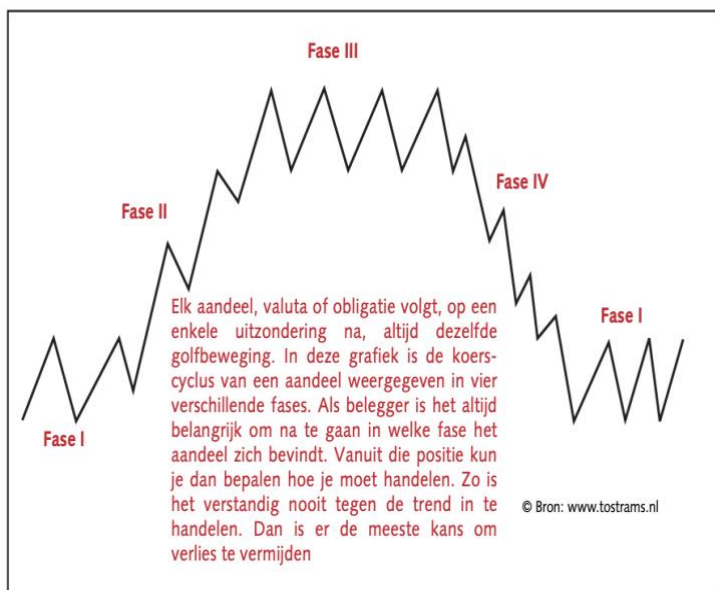
Fase II: De stijgende trend. Dit is de fase waar elke belegger van droomt. De koersen stijgen steeds hoger, hetgeen op de grafiek tot uitdrukking komt in een patroon met hogere toppen en bodems. Advies: instappen en vasthouden.

Fase III: De consolidatie die volgt op een stijging. In deze fase is de stijgende trend voorbij, maar hoeft men nog niet onmiddellijk uit te stappen. De grafiek geeft horizontale toppen en bodems. Advies: vasthouden, met de vinger aan de pols.

Fase IV: De dalende trend. De nachtmerrie voor elke belegger. De koersen dalen steeds verder en er lijkt geen einde aan te komen. De grafiek laat steeds lagere toppen en bodems zien. Advies: uitstappen en afblijven.

Royce Tostrams over stap 1:

Omdat ik vind dat de markt altijd gelijk heeft, is het voor elke belegger van belang te weten in welke fase van de koerscyclus een aandeel zicht bevindt. Voorkom wel dat je niet de eerste bent.

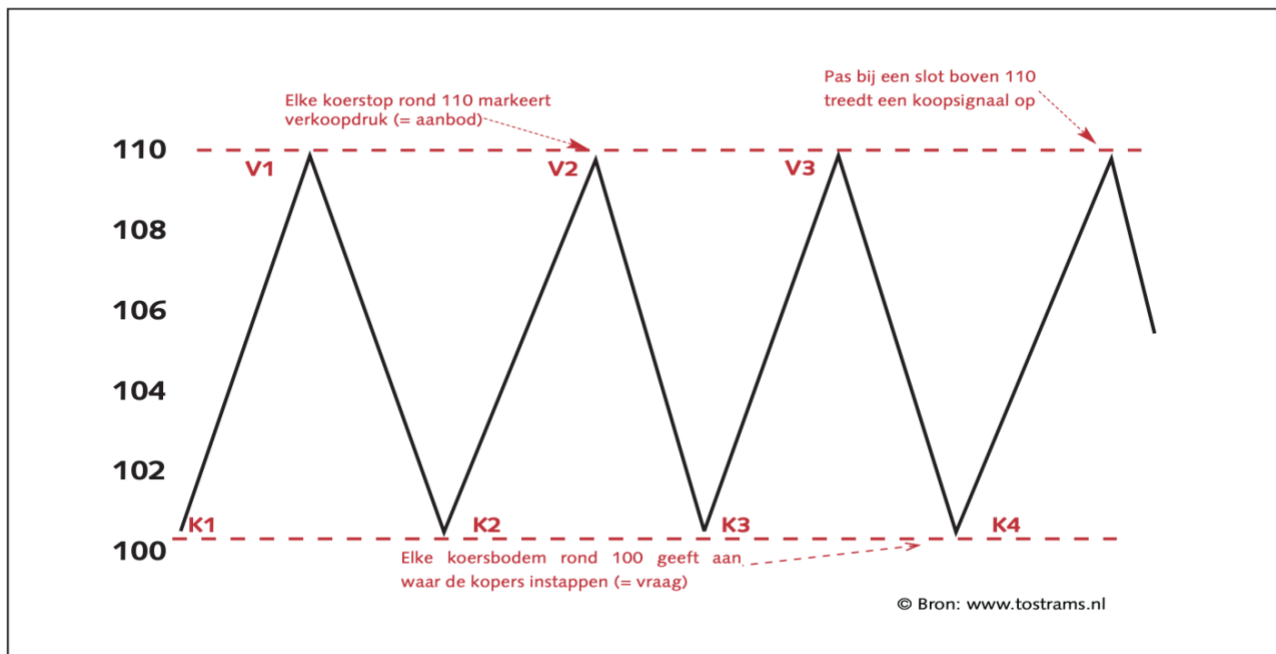

Het 10-stappenplan richt zich op beleggers die op praktische wijze gebruik willen maken van trends bij hun beleggingsbeslissingen. Met dit 10-stap-penplan geven wij informatie over de belangrijkste stappen die door de technische analist worden gebruikt. Een waarschuwing is wel op z'n plaats. Technische Analyse is verre van perfect, biedt nooit 100% garantie en kent net als elke andere beleggingsmethode haar beperkingen en falen.

Elke eventuele verwachting dat door middel van het 10-stappenplan risicoloos maximale winsten zijn te behalen is, bij voorbaat, onterecht. Het 10-stappenplan kan wel veel betekenen voor de belegger die bereid is om een paar eenvoudige regels gedisciplineerd en consequent toe te passen. Door middel van het 10-stappenplan maken wij u bekend met begrippen als steun, weerstand, koerssignalen en trends.

Stap 2: De zijwaartse trading range.

DE TRADING RANGE (FASE II)

Stap 2: Trading range

Stel: U koopt een pakket aandelen van het fonds XYZ op een koers van S 100 (K1). Binnen enkele weken stijgt de koers tot S 110 en u besluit alle aandelen te verkopen en de winst te verzilveren. Andere beleggers verkopen eveneens en het aandeel zakt langzaam terug. De top op de grafiek bij het koersniveau S 110 (V1) geeft aan waar is uitgestapt. Nadat de koers is teruggevallen tot S 100 wordt opnieuw besloten een pakket aandelen op de beurs te kopen. Uw buurman, aan wie op een verjaardagsfeestje dit verhaal is verteld, doet ook mee en koopt rond de S 100 wat aandelen XYZ. Bovendien seint hij een paar collega's in hetzelfde te doen. Al deze beleggers samen zorgen er enerzijds voor dat zich rond S 100 bij K2 een bodem vormt en anderzijds dat de koers snel oploopt tot S 110. Als er bij het betreffende aandeel XYZ geen nieuws van betekenis naar buiten komt, besluit u opnieuw al uw aandelen te verkopen rond S 110. Uw buurman en zijn collega's doen hetzelfde. Door de verkoopdruk stijgt het aandeel niet verder. XYZ begint zelfs te dalen vanaf dezelfde niveau waar een vorige top rond S 110 is gevormd en zakt terug richting S 100. De daaropvolgende maanden zijn er nog enkele malen winstgevende transacties mogelijk door steeds op de correcties rond S 100 te kopen en op kleine rallies tot S 110 te verkopen. De perfecte trading range wordt gevormd. Ondertussen komt belegger Jansen in zicht. Jansen heeft al enige tijd een flinke portefeuille van de aandelen XYZ in huis, waar hij graag vanaf wil. Hij heeft derhalve een doorlopende verkooplimiet in de markt liggen op S 115. Als dit te hoog blijkt, verlaagt Jansen bij V1 de limiet naar S 113. Wederom wordt de limiet niet gehaald en Jansen legt daarna bij V2 een nieuwe verkoopopdracht in op S 111. Ook deze wordt niet gehaald en tenslotte kiest Jansen eieren voor zijn geld en stoot bij V3 het gehele pakket af tegen S 109.

Conclusie

Uit de grafiek zou men de volgende conclusies kunnen trekken: het korte termijn gedrag van deze beleggers wordt goed op de grafiek weergegeven. Noch de kopers noch de verkopers zijn bij machte om de koers buiten de range van S 100-110 te drukken.

Tussen deze twee niveaus is thans een zijwaarts koerspatroon zichtbaar, gemarkeerd door de koersbodems K1, K2, K3, K4 en de koersstoppen V1, V2, V3, V4. Per saldo zijn vraag en aanbod zichtbaar in evenwicht. Zonder nieuwe feiten zou elke rally richting S 110 op weerstand kunnen stuiten. Hoewel ons niets van de financiële achtergronden van XYZ bekend is, wordt wel duidelijk dat de beleggers de 'fundamentals' van het bedrijf op dit moment neutraal waarden. Elke koersstop geeft aan waar het aanbod de vraag tijdelijk overtrof. Een koersstop weerspiegelt dus het niveau waar verkocht wordt. Rond dat niveau ligt dus (tijdelijk) een weerstandsgrens. Het feit dat er meerdere koersstoppen rond S 110 zijn gevormd, geeft aan dat er steeds meer of vaker is verkocht. De weerstand werd eerst bij V1 gevormd en later bij V2, V3 en V4.

Royce Tostrams over Stap 2:

In een neutrale of zijwaartse fase heeft een lange termijn belegger helemaal niets te zoeken. Een dergelijke fase zou wel voor de korte termijn belegger of de trader interessant kunnen zijn, mits de ruimte tussen steun en weerstand voldoende is. In deze horizontale fase zou een korte termijn belegger of een trader korte ritjes kunnen maken door steeds in te stappen rond de steun en vervolgens in mee te liften voor een korte rit naar de weerstand, waar weer verkocht wordt.

Stap 3: Het koopsignaal

De richting van een koerspatroon op de grafiek wordt bepaald door het koop- en verkoopgedrag van de beleggers. Breekt XYZ boven voorgaande koerstoppen, dan treedt een koopsignaal op. Het wordt tijd om in te stappen.

Koopsignaal

Stel: het beursfonds XYZ maakt een zeer positief bericht bekend (bijvoorbeeld een enorme stijging van de winst) waardoor de koers tot S 115 stijgt. De vraag/aanbodverhoudingen zullen dan drastisch omslaan. Enkel het feit dat de koers erin slaagt boven de oude toppen S 110 uit te breken (punt X op de grafiek), geeft al aan dat er van weerstand op dat niveau geen sprake meer is. Een opwaartse doorbraak van de koers boven een of meer oude toppen geeft, technisch gezien, doorgaans een koopsignaal aan. Hoe meer toppen uit het verleden worden gebroken, des te sterker is het signaal. De beleggers die in de voormalige zijwaartse bandbreedte steeds succesvol konden 'traden' tussen steun op S 100 en weerstand rond S 110, zullen zich op twee manieren aan de nieuwe situatie kunnen aanpassen. Enerzijds door niet meer rond S 110 te verkopen, anderzijds door juist op dat niveau (bij) te kopen. In beide gevallen wordt de uitbraak versterkt. De verkopers van vroeger worden de kopers van morgen. Meteen na de uitbraak berekenen we een koersdoel (stap 4). Een opwaartse uitbraak uit een zijwaarts koerspatroon genereert een koopsignaal, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. In dat geval is de kans groot dat er een periode van koersstijgingen volgt. Om de betrouwbaarheid van een koopsignaal te kunnen registreren, wordt altijd de 'triple rule' (de regel van drie) toegepast. Ten eerste moet het uitbraakniveau X met minstens 3% worden overschreden, ook moet de koers minimaal 3 dagen boven X weten stand te houden en bovendien moet de beursomzet tijdens de uitbraak minimaal 33% boven het gemiddelde van de voorgaande periode liggen. De eerste voorwaarde maakt het koopsignaal objectief.

De tweede voorwaarde, minimaal drie slotkoersen boven het uitbraakpunt, voorkomt dat men te snel reageert als de koers maar even buiten de trading range beweegt en meteen daarop terugvalt. In zo'n geval is het koopsignaal volstrekt waardeloos. Kleine nietszeggende uitbraakjes, de zogenaamde 'failures' of 'false moves', mag men dus negeren. Uit de derde voorwaarde, de fors hogere omzetten, moet blijken dat de markt massaal stukken aan het kopen is. Ik ben altijd zeer argwanend indien een koopsignaal niet aan de 'triple rule' voldoet. Uit statistisch onderzoek blijkt dat na een 'false move' de kans zeer groot is dat de koers weer helemaal terugvalt.

False Move

Indien de koers na een uitbraak boven een of meerdere voorgaande toppen weer terugvalt tot onder die toppen, dan geldt het koopsignaal niet meer. Men noemt dit een 'false move'. Deze vergissing van de markt komt in ongeveer 2 van de 10 gevallen voor. Houd altijd goed een vinger aan de pols, want elk technisch signaal kent zijn falen en beperkingen. Er bestaat nu eenmaal geen 'holy grail' die 100% garanties biedt.

Triple Rule

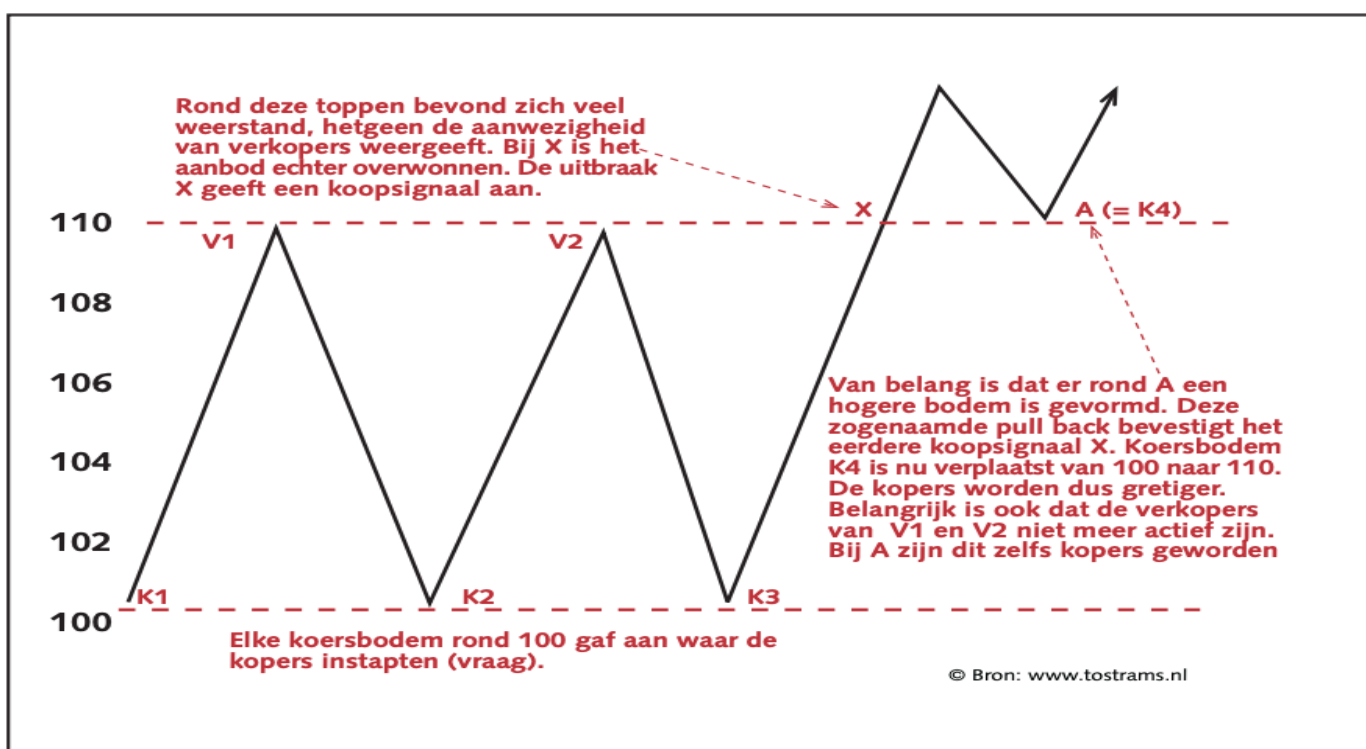
De regel van drie (triple rule) bij een uitbraak boven een vorige koerstop:

- Weerstand moet met minimaal 3% worden overschreden.
- Meer dan 3 dagen boven het uitbraakpunt
- Omzet moet minimaal 33% hoger liggen.

Royce Tostrams over Stap 3:

Zodra de koers boven een of meerdere voorgaande toppen breekt, mag men dit aandeel met kopersogen gaan volgen. Een koopsignaal treedt op mits aan de voorwaarden van de Triple Rule wordt voldaan. Kijk wel eerst of er voldoende opwaarts potentieel is.

HET KOOPSIGNAAL (FASE II BEGINT)

Stap 4: Het koersdoel.

Er zijn diverse methoden om een koersdoel te berekenen. De eerste is een vuistregel voor de korte termijn, gebaseerd op de 'pendulum swing' methode. Een andere is een statistische benadering gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Deze is meer geschikt om een lange termijn koersdoel te berekenen. Tenslotte kunnen we ook gewoon op de grafiek kijken en aan de hand van historische niveaus uitrekenen waar de koers heen kan.

Pendulum Swing

Als vuistregel voor de korte termijn geldt dat de koersstijging die volgt op de uitbraak uit de trading range, grofweg even groot is als de hoogte van de range (110 - 100 = 10, vervolgens; 110 + 10 = 120). Bij het aandeel XYZ kan op basis van deze zogenaamde 'pendulum swing' methode dus een koersdoel van S 120 berekend worden. Stel: de koers stijgt inderdaad tot S 120 (op de grafiek gemarkeerd bij C), waarna forse winstnemingen optreden. Bij voldoende aanbod zal rond S 120 een nieuwe koersstop worden neergezet. De ervaring leert dat de beleggers die de aanvankelijke uitbraak en het technische koopsignaal boven S 110 gemist hebben, alsnog zullen instappen indien de koers tot S 110 terugvalt tot D. Bij voldoende vraag zal zich dan boven die vroegere weerstand de nieuwe bodem vormen. Het is altijd een teken van kracht indien bodem D rond of 'boven' top B wordt gevormd. Een terugval tot aan de oude weerstand noemt men een **pull back**. Zodra dit gebeurt, ontstaat rond S 110 de nieuwe steungrens. Het is een teken van kracht indien bodem D ver boven top B wordt gevormd. Indien bodem D niet boven maar onder top B gevormd zou worden, is dit een teken van potentiële zwakte. Weerstand en steun zijn dan van rol verwisseld. Het technische adagium luidt dan ook 'old resistance becoming new support'. Wellicht ten overvloede, van evenwicht tussen vraag en aanbod is dan geen sprake meer. Na het koopsignaal lijkt dus een nieuwe fase in het koersverloop te beginnen. De laatste top C ligt immers boven de vorige top (B), terwijl de laatste potentiële bodem (D) ook boven de vorige bodem (A) ligt. De markt verandert van 'trading' (richtingloos) naar 'trending' (duidelijke richting). Fase II begint.

Statistische methode

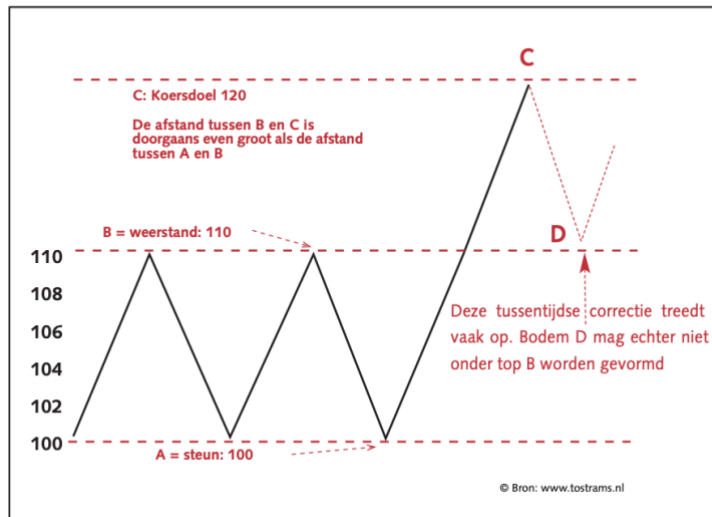
Een opwaartse uitbraak uit een zijwaarts koerspatroon genereert een koopsignaal. Daarna is de kans groot dat er een periode van koersstijgingen gaat volgen. Voor het bepalen van een lange termijn koersdoel hanteren we de statistische benadering. Hieronder volgt de statistische methode. Een koopsignaal krijgt meer belang naarmate een groter aantal toppen wordt gebroken (zie tabel hieronder). De koersstijging die volgt op de doorbraak van drie toppen is kleiner dan die van twee toppen. Daar staat tegenover dat het koerspotentieel veel sneller (binnen 7 in plaats van 11 maanden) wordt behaald. Bovendien wordt dit potentieel vaker behaald, namelijk bij een doorbraak van drie toppen in 91% van alle gevallen en bij een doorbraak van twee toppen in 83% van alle gevallen. Zie tabel hieronder.

Statistische methode			
Aantal toppen gebroken	Omvang van de stijging	Kans op stijging	Duur van de stijging
2 toppen	38%	83%	11 maanden
3 toppen	29%	91%	7 maanden

Royce Tostrams hierover:

Voldoet een uitbraak aan de voorwaarden van de Triple Rule, bereken vervolgens dan of er voldoende opwaarts potentieel is om posities te rechtvaardigen. Bovendien zijn er meestal twee kansen. De eerste is tijdens of vlak na de uitbraak (het koopsignaal), de tweede volgt op de terugval (pull back). In circa 80% van alle gevallen keert de koers nog eenmaal terug naar het uitbraakpunt en is er dus een tweede instapkans.

PENDULUM SWING (A - B = D - C)

Referentiepunten

Een andere methode is om op de grafiek te zoeken naar referentiepunten. Indien de koers in het verleden een belangrijke top heeft gevormd rond een bepaald niveau, dan zal datzelfde niveau daarna ook als weerstand fungeren.

Stap 5: Stoploss-niveaus

Indien om wat voor reden dan ook de koers tijdens de pull back te ver onder het uitbraakpunt (A) zou terugzakken, dan verliest het koopsignaal onmiddellijk aan kracht en geldigheid. De afwezigheid van kopers indiceert dat er onvoldoende steun is om de koersen op te vangen. Soms zakt de koers weer terug tot aan de onderkant van de oude trading range rond S 100. Maar vaak veroorzaakt een dergelijke 'false move' (valse beweging) zoveel teleurstelling onder de beleggers, dat er extra verkoopdruk optreedt en de koersen verder dalen. Er ontstaat dan een nieuwe neerwaartse trend. Een belegger die de aandelen koopt in de uitbraak (tijdens het koopsignaal) of na de terugval tot het uitbraakpunt (tijdens de pull back), moet altijd onmiddellijk de stoplossniveaus bepalen. Deze stoploss-niveaus kunnen het beste rond de laatste bodem gevormd worden. Indien deze te ver weg ligt, dan kan de stoploss het beste zo'n 3% tot 5% onder het uitbraakpunt S 110 (X) geplaatst worden.

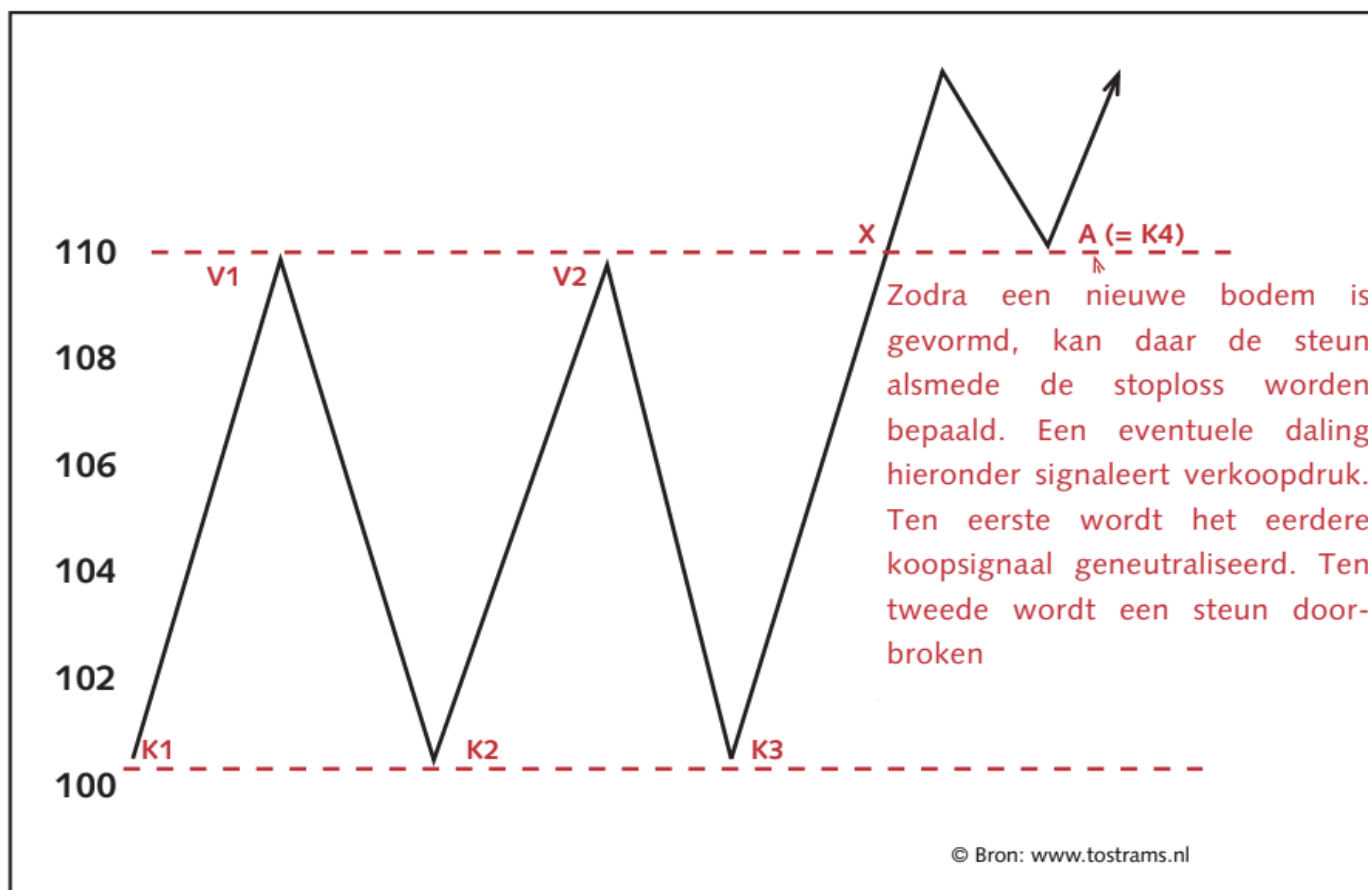
Royce Tostrams over Stap 4 en 5:

Een koersdoel kan 'berekend' worden. De 'pendulum swing' methode is meer geschikt voor de korte termijn. Voor het bepalen van een lange termijn koersdoel gebruik ik vaak de statistische benadering. Een koersdoel kan ook 'gevonden' worden. In dat geval wordt een koersdoel bepaald door oude referentiepunten op te zoeken. Indien in het verleden op een bepaald niveau een belangrijke weerstand is gevormd, dan kan dat niveau ook in de toekomst voor koersdruk zorgen. Belangrijk is om na aankoop meteen een stoplossniveau te bepalen, het liefst in de buurt van de laatste koersbodem. Dit voorkomt grote missers.

Regel 1: Beleg nooit zonder een stoploss.

Regel 2: Vergeet nooit regel 1.

DE STOPLOSS

Stap 6: De opwaartse trend

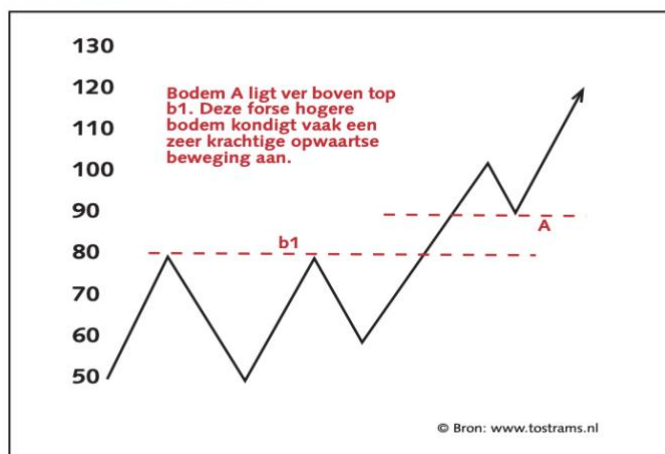
We volgen nog steeds de uitbraak en het begin van fase II. Een koopsignaal wordt bevestigd indien bij een eventuele terugval (de zogenaamde pull back) de koers daarna niet meer onder het uitbraakpunt wegzakt. Dit koerspatroon kondigt vrijwel altijd het begin van fase II in het koersverloop, de uptrend, aan. Na een opwaartse uitbraak uit een trading range kan men maar een ding doen; kopen. Let wel op de triple rule.

De uptrend

Meestal valt de koers na een uitbraak nog éénmaal terug naar A voordat de grote stijging inzet. Deze pull back bevestigt de uitbraak en biedt de laatste kans om nog relatief goedkoop in te stappen. Een voorzichtige belegger zou de ene helft van zijn haussepositie op de uitbraak (punt X) kunnen kopen. De andere helft van het gewenste belang zou hij kunnen innemen in de pull back bij a1. Dit koerspatroon treedt vrijwel altijd op aan het begin van fase II. Let overigens wel goed op: hoe kleiner de pull back, des te groter is de stijging die erop volgt. De uptrend (fase II) zet pas in indien zich na de hogere koerstop (B) ook een eerste hogere bodem (A) ontwikkelt boven het uitbraakpunt X. Bedenk dat in een stijgende trend de markt altijd twee stappen voorwaarts wil zetten en maar één stap achterwaarts. De kopers zullen dan tegen elkaar moeten opbieden en zodra de koers daarna boven top (B) uitbreekt, treedt een nieuw koopsignaal op. Indien de volgende bodem zich dan ook op of boven B vormt (punt C), wordt fase II bevestigd. De oude weerstand B wordt de nieuwe steun. Top B en bodem C moeten rond hetzelfde niveau liggen. In een opwaartse trend zullen alle nieuwe toppen steeds hoger komen te liggen. Het is ideaal indien de bodems steeds rond of boven de vorige toppen komen te liggen. Meteen bij de uitbraak boven B kan dus al bepaald worden waar bodem C waarschijnlijk komt te liggen. Dit is ook handig bij het bepalen van het niveau waar de nieuwe stoploss moet worden gelegd. Naarmate de tijd vordert, zal de hausse in het aandeel door meer en meer beleggers worden opgemerkt. De potentiële kopers zullen zich dan ook steeds gretiger (moeten) opstellen. De verkopers daarentegen kunnen rustig achterover leunen en biedprijzen afwachten. Op de grafiek wordt dit gretige koopgedrag van de beleggers via de contouren van een uptrend steeds duidelijker zichtbaar. Wellicht ten overvloede; bij elke opwaartse doorbraak boven een vorige top wordt de bestaande uptrend bevestigd. Een actieve belegger kan aan elke doorbraak van de koers boven een voorgaande piek een nieuw signaal ontlenen om te kopen. Bovendien is een uptrend na elke correctie koopwaardig, zolang deze correctie een nieuwe hogere bodem vormt.

Voor de lange termijn belegger ligt het beste instapmoment uiteraard bij het verlaten van de trading range (bandbreedte) bij S 110. Een agressieve korte termijn trader zou in een reeds bestaande opwaartse trend bij elke uitbraak boven een vorige top kunnen (bij-) kopen. Een voordeel voor deze trader is dat meteen bij de uitbraak al voorspeld kan worden dat de volgende bodem op of rond het uitbraakpunt komt te liggen. Het niveau van de bodems A, C en E kan men met vrij grote waarschijnlijkheid al tijdens de doorbraak van de respectievelijke toppen X, B en D voorspellen. Met deze methode kan men dus meteen na elke doorbraak een nieuwe stoploss bepalen.

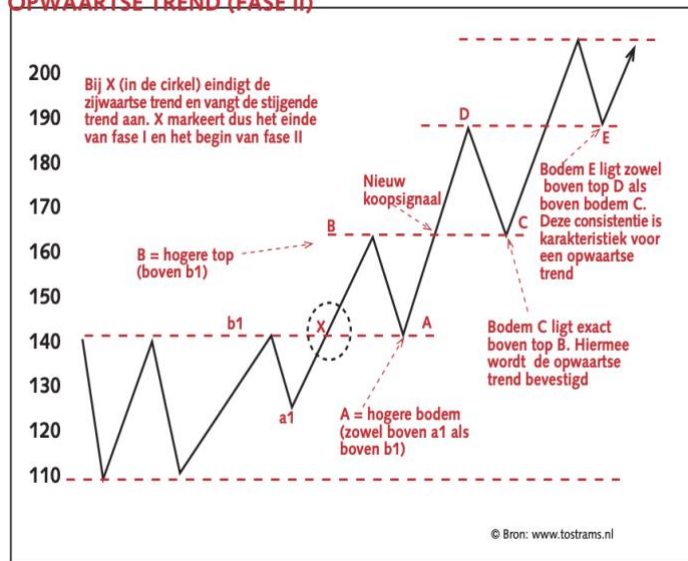
FORS HOGERE BODEM

Royce Tostrams over Stap 6:

Zolang een opwaartse trend intact blijft, zal ik posities aanhouden. Ik hanteer als vuistregel dat ik altijd instap (koop) op het moment van de uitbraak of op de pull back. Daarna niet meer. De agressieve belegger/trader zou binnen een bestaande trend echter ook op elke uitbraak kunnen (bij-) kopen. Belangrijk is dan wel dat u het stoploss-niveau met de trend meebeweegt.

OPWAARTSE TREND (FASE II)

Stap 7: Herken de verschillende trends

Op de grafiek is een uptrend altijd herkenbaar aan de opeenvolgende hogere koersstoppen en hogere koersbodems. Elke keer wanneer de koers boven een vorige top uitstijgt, wordt de weerstand rond het niveau van die vorige top gebroken en treedt er een technisch koopsignaal op. In een stijgende trend is elke koerscorrectie koopwaardig zolang deze een nieuwe hogere bodem vormt.

Deze regels kunnen overigens niet zonder meer worden toegepast, want de ene stijgende trend is soms sterker dan de andere. In stap 7 zullen we nader ingaan op de verschillende vormen waarin uptrends kunnen voorkomen. Het beste voorbeeld kan men op de beurs zelf vinden. Wanneer men de koersperformance van verschillende fondsen met stijgende trends tegen het licht houdt, dan vallen de zeer grote verschillen meteen op. We nemen als voorbeeld twee verschillende fondsen die in een opwaartse trend bewegen. Hoewel beide fondsen technisch gezien in een opwaartse trend verkeren, blijkt het ene aandeel vaak meer winst te kunnen genereren dan het andere. Zo boekt aandeel Y in een uptrend een koerswinst van ruim 20%. Aandeel X, eveneens technisch gezien in een uptrend, komt in dezelfde periode niet verder dan een koerswinst van 15%. Y blijkt in dezelfde periode veel sterkere trendkarakteristieken te hebben gehad dan X. Het verschil zit in de kracht of intensiteit van de trend. Het kan dus de moeite lonen om alleen die fondsen in portefeuille te selecteren met de sterkste trendkarakteristieken. Een belegger die zijn kapitaal optimaal wil laten renderen, moet dus ook nog de mannen van de jongens zien te scheiden door onderscheid te maken tussen sterke en zwakke uptrends. Onderzoek toont aan dat de meeste uptrends in drie verschillende categorieën voorkomen, te weten; type A (sterk), type B (goed) en type C (zwak).

Money-maker

De uptrend type A is een echte money-maker, het aandeel van onze dromen waarmee we op verjaardagsfeestjes voor de dag durven te komen. Bij uptrend type A valt op dat de correcties verhoudingsgewijs zeer beperkt zijn. Op de grafiek zien we er een fraai voorbeeld van. De stijging van S 125 tot S 145 wordt gevolgd door een correctie tot S 140. Op de stijging tot S 160 volgt slechts een daling tot S 155. In de correcties werd steeds dus maar een kwart van de voorgaande koersstijging ingeleverd, het zogenaamde retracementspercentage. Bij een uptrend type A bedraagt het correctiepercentage nooit meer dan 35%. Men zou kunnen concluderen dat de beleggers blijkbaar het geduld niet kunnen opbrengen om een grotere correctie af te wachten. Het meest duidelijke kenmerk van een uptrend type A is de flinke

ruimte die op de grafiek zichtbaar wordt tussen de oude top en de nieuwe bodem. Ook met de uptrend type B kan men geld verdienen. Op de grafiek zien we eveneens stijgingen van circa 20 punten (van S 120 tot S 140, van S 130 naar S 150, enz.), maar met het verschil dat het correctiepercentage nu circa 50% bedraagt (correctie van 10 punten). Belangrijkste technische kenmerk bij een uptrend type B is dat de correctiebodems steeds exact op de niveaus van de voorgaande toppen liggen. Deze variant van de uptrend, met een retracementspercentage van 50%, komt vrij vaak voor.

Over een uptrend type C kan men tijdens feestjes maar beter de mond houden, want het is de zwakste van het trio. Op de derde grafiek zien we bij uptrend type C eveneens stijgingen van circa 20, maar nu gevolgd door correcties waarbij elke keer tot ongeveer 75% van de voorgaande beweging wordt ingeleverd. Het kenmerk van deze zwakke variant van een opwaartse trend is dat de correctiebodems steeds onder het niveau van de voorgaande toppen liggen.

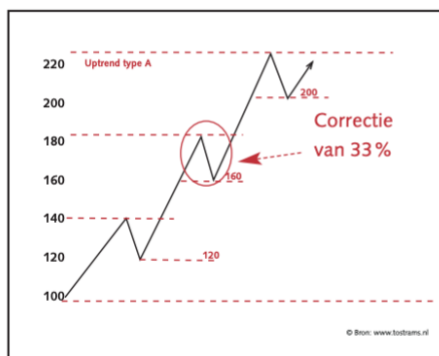
TRENDKARAKTERISTIEKEN

Karakteristieken	Type A	Type B	Type C
Correctiepercentage	25% tot 35%	45% tot 50%	65% tot 75%
Verskil in koersperformance	110-170=55%	110-150=36%	110-130=18%
Bodems < of > vorige toppen	Bodems ver boven oude toppen	Bodems raken oude toppen	Bodems onder toppen
Kooppmomenten	Bij doorbraak vorige top	Bij doorbraak en pull back	Alleen onder in de trend
Koopwaardigheid	Zeer koopwaardig	Koopwaardig	Niet
Volume	Stijgt bij uitbraak	Goed	Matig
Trendlijn als steun	Ja	Ja	Ja
Stoploss-niveau	3% onder vorige top	3% onder uitbraakpunt	3% onder laatste bodem

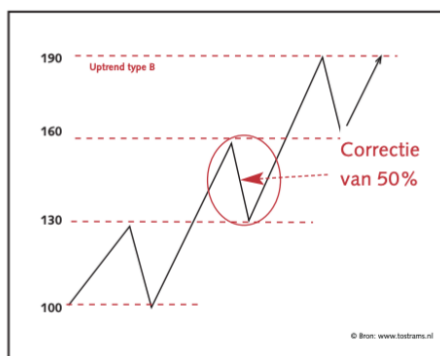
Royce Tostrams over Stap 7:

Het kan lonend zijn om onderscheid te maken tussen sterke en zwakke trends. Indien bij correcties elke keer minder dan respectievelijk 30 tot 50% van de voorgaande beweging wordt ingeleverd, is er sprake van een zeer sterke tot sterke opwaartse trend.

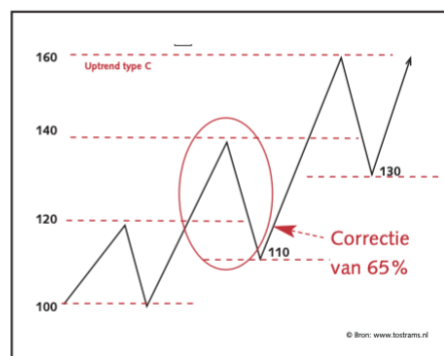
UPTREND TYPE A (STERK)

UPTREND TYPE B (GOED)

UPTREND TYPE C (ZWAK)

Stap 8: Het einde van een stijgende trend

We hebben reeds gezien hoe een trend herkend kan worden aan opeenvolgende toppen en bodems. Er schuilt veel waarheid in het oude gezegde dat één blik op een grafiek vaak meer vertelt dan duizend jaarverslagen. In stap 8 gaan we in op de fase waarin de top van de koers gevormd wordt: 'hoe kan men charttechnisch het einde van de trend zo vroeg mogelijk vaststellen?'

Een stevige trend komt vrijwel nooit plotseling van de ene op de andere dag tot stilstand. Meestal worden in het proces van een trendomkeer twee aparte fases onderscheiden. Technisch stellen we altijd eerst vast of er sprake is van topvorming en daarna pas van trendomkeer. Wie te snel tot de conclusie komt dat een trend is gedraaid van stijgend naar dalend, zou onnodig winst kunnen mislopen. Een oceaanstomer die van richting wil veranderen, moet ook eerst vaart verminderen, dan langzaam bijdraaien en pas daarna kan de nieuwe richting worden gekozen. Op de beurs moeten ook eerst vraag en aanbod met elkaar in evenwicht komen, waardoor de stijging zijn snelheid (=momentum) verliest en een belangrijke trendlijn kan worden gebroken. Deze technische signalen geven het einde van de trend aan, alsmede het begin van een zijwaartse consolidatie.

De dubbele top

Vaak pas nadat de koers al meerdere hogere bodems heeft gevormd, wordt het aandeel door het grote publiek ontdekt. Dat is ook de periode waarin de beleggers steeds enthousiaster worden omdat het nieuws steeds beter wordt. De haussefase ten einde loopt. We noemen dit proces 'topvorming'. Koerstop T2 vormt zich niet meer 'boven' T1. De trend komt hier tot stilstand.

Het verkoopsignaal

Van een verkoopsignaal is pas sprake indien de koers, begeleid door hoge beursomzetten, onder een of meer vorige bodems (B3 of B4) breekt. Het specifieke omzetverloop is erg belangrijk, want de ervaring leert dat de kracht van een signaal toeneemt naarmate het begeleid wordt door hogere corresponderende omzetten.

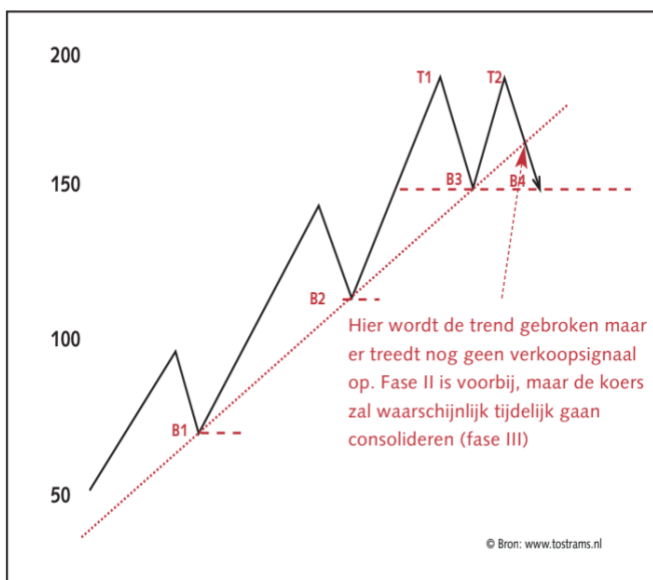
Samenvattend treft men rond het einde van een opgaande beweging vaak de volgende technische signalen aan:

- * Er moet in ieder geval sprake zijn geweest van een duidelijke trend.
- * Wanneer de koers er plotseling niet meer in slaagt om boven de vorige top uit te breken en er dus voor het eerst sinds het begin van de trend minstens twee toppen op gelijke hoogte worden gevormd.
- * Hoe meer horizontale toppen en horizontale bodems worden gevormd, des te groter is de beweging die volgt na de uitbraak.
- * Het breken van een stijgingssteunlijn.
- * Het specifieke volumeverloop is belangrijk.
- * Het signaal van een trendomkeer (= verkoopsignaal) treedt pas op indiende koers onder zijn laatste bodem uitzaakt.
- * De oude opwaartse trend wordt hervat indien de koers alsnog opwaarts uit de trading range breekt (wanneer toppen T1 en T2 worden gebroken)

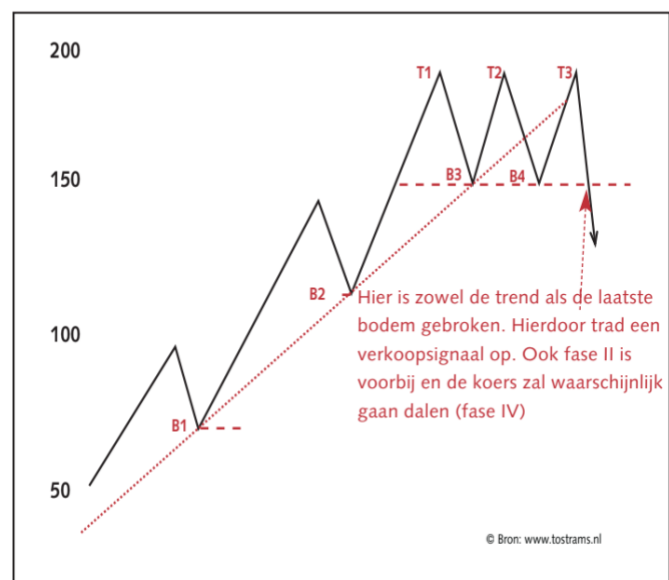
De kopers blijven in de meerderheid, maar het ideale koopmoment, de opwaartse uitbraak uit de trading range, is echter al lang achter de rug. Voor nieuwe posities is het dus te laat, maar het aandeel kan wel worden aangehouden. In deze fase komt eens het moment dat de koers er plotseling niet meer in slaagt (de weerstand van) een vorige koerstop te breken. Aan de ene kant zullen de kopers, opgewonden door het fraaie nieuws, nog steeds stevig bijkopen. Maar aan de andere kant zullen de verkopers, die al veel eerder waren ingestapt, van de opgewonden stemming gebruik maken om hun winsten te verzilveren. De stukken gaan dan over van sterke in zwakke handen. De grafiek maakt goed zichtbaar wanneer er plotseling veel winstnemingen optreden op het niveau van de vorige koerspiek T1.

Royce Tostrams over stap 8: Het einde van een trend komt zelden van de ene op de andere dag tot stand. Doorgaans herken ik in deze fase van het koersverloop altijd meerdere stadia. Het breken van een opwaartse trend hoeft niet meteen tot verkoopacties te leiden. Wel word ik erdoor gealarmeerd. Van een verkoopsignaal is pas sprake indien de koers onder een vorige bodem breekt. Dan is het tijd om afscheid te nemen.

EINDE VAN EEN TREND (BEGIN FASE III)

VERKOOPSIGNAAL (BEGIN FASE IV)

Stap 9: Het verkoopsignaal

Bij de voorgaande stappen hebben we de koersontwikkeling van een aandeel bekeken aan de hand van de verschillende stadia van de koerscyclus. In deze stap gaan we in op het laatste stadium in de cyclus: de dalende trend.

Het 'Hoofd&Schouder'-omkeerpatroon

Het bekendste patroon dat een dalende trend aankondigt, is waarschijnlijk de 'Hoofd&Schouder-top' (H&S-top). Ook bij de vorming van een H&S-top was er eerst sprake van een trend met hogere koerstoppen en hogere koersbodems. De H&S-top geeft aan dat vraag en aanbod weer met elkaar in evenwicht komen en dat de opgaande beweging haar momentum (= snelheid) verliest. Pas als de koers onder de vorige bodem uitzakt, treedt een verkoopsignaal op. Laten we dit patroon met alle nuances eens onder de loep nemen. De H&S-top is herkenbaar aan de drie koerspieken, waarvan de middelste (het hoofd) uitstijgt boven de twee aan de linker- en aan de rechterzijde (de schouders). Bij koerstop A en de daaropvolgende correctie A-B is er nog gewoon sprake van een consistente uptrend. Bij de koersbeweging B-C zou het een alerte technisch analist al opgevallen zijn dat het volume zwakker is dan bij de totstandkoming van de vorige top A.

Zwakke volumes

Het zwakke volumeverloop is vaak een vroege indicatie dat de laatste hogere top in de koers met minder beleggers (lees: dus met minder overtuiging) tot stand komt. De terugval van C naar D lijkt in eerste instantie een normale correctie. Maar als de stijgingssteunlijn S wordt gebroken, treedt een eerste verzwakking op. Als daarna de koers ook nog onder het niveau van top A komt, wordt het beeld opnieuw verstoord (signaal bij Y). We weten dat in een normale consistente uptrend de correctie altijd dient te stoppen rond de vorige top, 'old resistance becomes new support'. Op het moment dat de koers onder het niveau van piek A zakt, treedt dus een verzwakking op. In de daling naar D wordt tevens de stijgingssteunlijn S neerwaarts gebroken, hetgeen een nieuwe verzwakking oplevert. Vervolgens stijgt de koers weer tot punt E, deze keer met een laag volume.

Toenemende verkoopdruk

Het feit dat dit herstel er niet in slaagt niveau C te bereiken, laat staan te breken, is eveneens een signaal van toenemende verkoopdruk, dus zwakte. De oude uptrend is dan inmiddels definitief tot stilstand gekomen, dan wel verlaten. Om een stijgende trend intact te houden, moet elke top boven de voorgaande liggen. Inmiddels kan een vlakke trendlijn, de zogenaamde neklijn, onder B en D worden getrokken. De duidelijke neerwaartse doorbraak van de neklijn, mits begeleidt door hoge omzetten, geeft een verkoopsignaal. Voor het eerst sinds het begin van de opgaande trend is dan de koers onder een voorgaande bodem gesloten. Het verkoopsignaal en het begin van een neerwaartse trend is dan een feit. Soms keert de koers nog eenmaal onder zwakke volumes terug tot aan de neklijn, waar nu zware weerstand ligt. Dat is vaak de laatste kans om te verkopen.

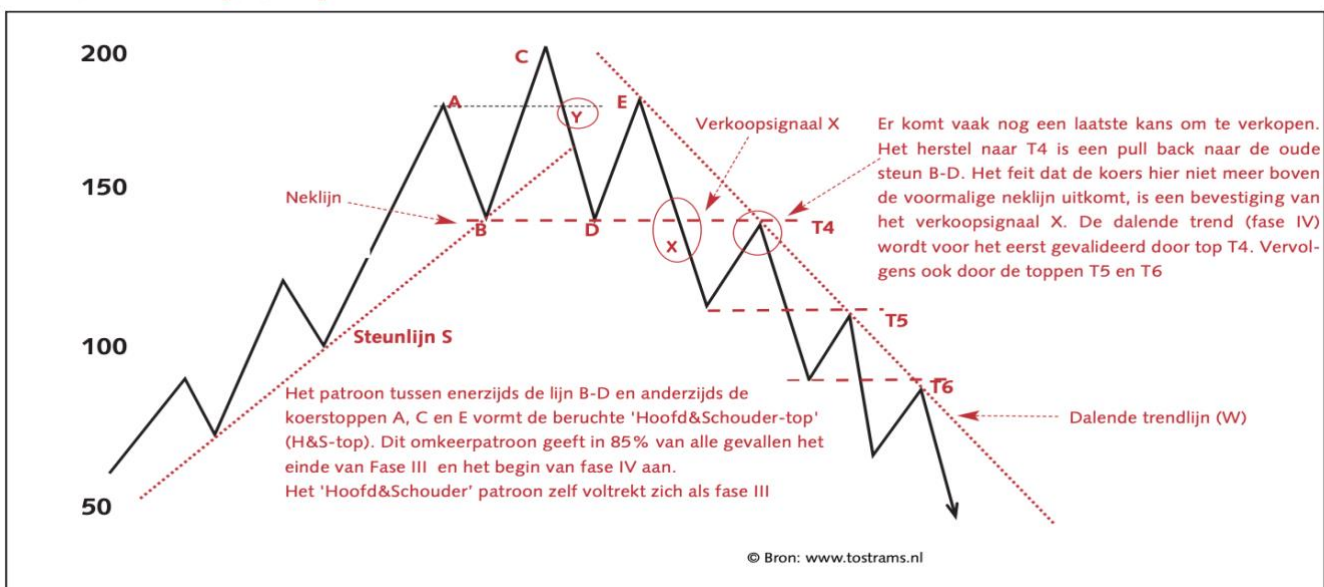
Dalende trend

Zodra de bodems B en D gebroken worden, treedt een verkoopsignaal op. Feitelijk levert dit het bewijs dat de kopers weg blijven. We signaleren het begin van fase IV. De dalende trend is echt een feit als elk herstel wordt gesmoord door nieuwe verkoopdruk. Dit tekent zich dan af aan de hand van lagere toppen. Op de grafiek zien we na het verkoopsignaal een eerste lagere top bij T4. Deze wordt duidelijk gevormd onder de bodems B en D. Ook koerspiek T5 ligt lager (onder koerspiek T4). Kortom, de dalende trend is een feit en er is geen enkele reden meer om het aandeel aan te houden. Zolang de dalende trendlijn W intact is, kunnen beleggers beter aan de zijlijn blijven. Zelfs speculanten hebben hier niets te zoeken. Pas als trendlijn W breekt, komt er ruimte voor een zijwaartse consolidatie. Dat zou dan mogelijk een fase I kunnen worden.

Royce Tostrams over Stap 9:

Indien een stijgende trend wordt gebroken, treedt het eerste alarmsignaal op. Zodra de koers vervolgens onder een of meer voorgaande bodems zakt, is er geen enkele reden meer een aandeel vast te houden. Er rest dan nog maar een actie: verkopen!

DALENDE TREND (FASE IV)

Stap 10: Het einde van een dalende trend

Ook een dalende trend komt vrijwel nooit in één keer tot stilstand, laat staan dat deze van de ene op de andere dag zou kunnen overgaan in een stijgende trend. Het proces dat de overgang van een dalende in een stijgende trend begeleid wordt doorgaans aangeduid als 'bodenvorming'. In stap 10 gaan we in op de fase waarin de bodem van de koers gevormd wordt: 'hoe kan men charttechnisch het einde van de dalende trend zo vroeg mogelijk vaststellen en wanneer komt het beste instapmoment naar voren'.

Meestal kunnen we in het proces van bodenvorming twee aparte stadia onderscheiden. Eerst moet worden vastgesteld of er sprake is van een trendbreuk, daarna pas van een trendomkeer. Wie te snel tot de conclusie komt dat een trend is gedraaid van dalend naar stijgend, zou door vroegtijdig instappen onnodig verlies kunnen leiden. De dalingsnelheid van een trein die een berg afrijdt moet eerst helemaal afnemen, voordat een nieuwe berghelling kan worden beklommen. Op de beurs moet er ook eerst sprake zijn van even-wicht tussen vraag en aanbod, waardoor de daling zijn snelheid (=momentum) verliest en een belangrijke dalende trendlijn wordt gebroken. Dit zijn dan de signalen die het einde van de trenddaling (fase IV) aangeven, alsmede het begin van een zijwaartse fase (fase I). Tijdens de grote koersdalingen op de aandelenbeurzen van 2008 wordt op diverse internet fora de klassieke fout gemaakt dat dé bodem van de AEX te snel werd uitgeroepen, enkel en alleen omdat een dalende toppenlijn werd doorbroken.

Vaak wordt een aandeel door het grote publiek in de ban gedaan nadat de dalende trend zich lang en breed heeft bewezen. De kopers blijven aan de zijlijn. In een neerwaartse trend komt er altijd een moment dat niemand meer in het aandeel gelooft, maar dat het slimme geld langzaam weer in de markt komt. Een grafiek maakt dit goed zichtbaar wanneer er plotseling speculatieve kopers instappen. Vaak is de dalende trend dan nog lang niet voorbij. Maar het plotselinge optreden van steun rond een vorige koersbodem is vaak het eerste signaal dat aangeeft dat de bearmarkt mogelijk in het laatste stadium verkeert. Koersbodem B2 vormt zich niet meer onder B1. De trend komt hier tot stilstand, in elk geval voorlopig. Een ander signaal dat hier vaak optreedt, is dat de beursomzetten opdrogen. Indien deze situatie zich voor-doet is het van belang dat ook de

dalende trend wordt gebroken. Een dalende trend of een dalende toppenlijn verbindt minimaal drie koersstoppen (toppen T1, T2 en T3). Bij twee toppen mag er nooit van een geldige trendlijn gesproken worden. Alleen indien deze verschillende signalen zich gecombineerd voordoen, mag men spreken van een proces doorgaans aangeduid als 'bodenvorming' oftewel fase I. Het eerste deel van 'bodenvorming' treedt dus op als de koersbodems weer op gelijke hoogte worden gevormd, het twee-de deel als een geldige dalende trendlijn wordt gebroken. Maar zelfs dan is er nog steeds geen sprake van een koopsignaal en een nieuwe stijgende trend.

Koopsignaal

Van een koopsignaal is pas sprake indien de koers begeleid door hoge omzetten boven één of meerdere toppen uitbreekt (T3 en T4). Ook hier is het specifieke omzetverloop heel belangrijk, want onderzoek wijst uit dat de geldigheid van een koopsignaal groter is, naarmate het signaal vergezeld gaat met hoge omzetten.

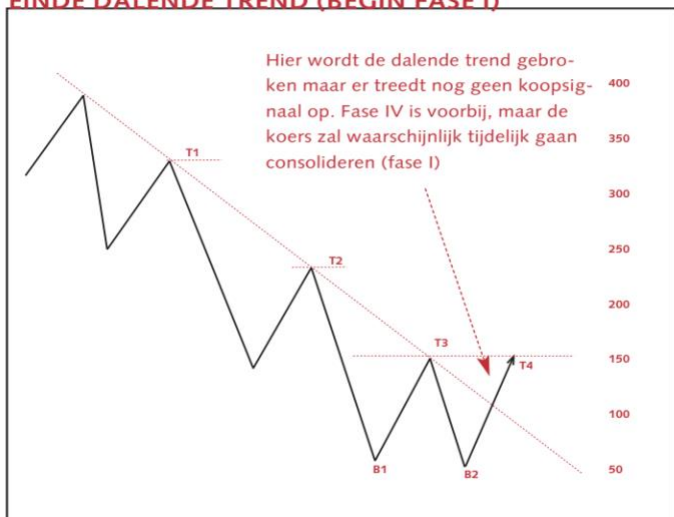
Samenvattend zal men aan het einde van een neerwaartse trend vrijwel altijd de volgende technische signalen vinden:

- Er moet in elk geval sprake zijn geweest van een duidelijk stijgende trend
- Wanneer de koers niet meer onder een vorige bodem zakt
- Hoe meer bodems er op gelijke hoogte worden gevormd, des sterker wordt de nieuwe steun
- Een geldige trendlijn wordt gebroken
- Het signaal van de trendomkeer (naar stijgend) treedt op indien de koers boven een of meer voorgaande toppen uitbreekt
- Het specifieke omzetverloop dat hoort bij een uitbraak
- De oude neerwaartse trend wordt hervat indien de koers alsnog onder de laatste bodems uitbreekt.

Royce Tostrams over Stap 10:

Bedenk altijd dat het einde van een neerwaartse trend zelden of nooit van de ene op de andere dag plaatsvindt. Doorgaans zijn in deze fase van het koersverloop diverse stadia te herkennen. Het breken van een dalende trendlijn leidt nooit automatisch tot koopacties. Wel word ik er altijd door gealarmeerd. Maar ik stap pas in als een of meer voorgaande toppen gebroken worden

FINDE DALENDE TREND (BEGIN FASE I)

Koopsignaal (Begin fase II)

Tenslotte: Discipline

Het belangrijkste onderdeel in dit 10-stappenplan lijkt eenvoudig maar de praktijk leert anders. Met discipline wordt bedoeld dat niet één van de voorgaande stappen overgeslagen mag worden. We lopen alle voorgaande stappen nog eenmaal door.

Stap 1:

Het is voor elke belegger van belang te weten in welke fase van de koerscyclus een aandeel zich bevindt. **Royce Tostrams: Probeer uit te zoeken in welke fase van de golfbeweging uw aandeel of obligatie zich bevindt en hiernaar te handelen.**

Stap 2:

In een neutrale of zijwaartse fase heeft een lange termijn belegger helemaal niets te zoeken. Een dergelijke fase zou wel voor de korte termijn belegger of de trader interessant kunnen zijn, mits de ruimte tussen steun en weerstand voldoende is. In deze horizontale fase zou een korte termijn belegger of een trader korte ritjes kunnen maken door steeds in te stappen rond steun en vervolgens mee te liften voor een korte rit naar de weerstand, waar weer verkocht wordt. **Royce Tostrams: Hier zien we mogelijkheden voor 'actieve' beleggers. Korte termijn speculanten/traders kunnen tijdelijk posities aangaan. Wees er op alert dat er nog geen trend is waarvan u kunt profiteren.**

Stap 3:

Zodra de koers boven een of meerdere voorgaande toppen breekt, mag men dit aandeel met kopersogen gaan volgen. Een koopsignaal treedt op mits aan de voorwaarden van de Triple Rule wordt voldaan. **Royce Tostrams: Beoordeel eerst of aan de voorwaarden van de "Regel van drie" wordt voldaan. Dan pas kunnen koopacties overwogen worden. Maar voer eerst stap 4 uit. Echter in geval van twijfel, "niet instappen".**

Stap 4:

Koop nooit zonder koersdoel. De 'pendulum swing' methode is geschikt voor de korte termijn. Voor het bepalen van een lange termijn koersdoel hanteren we de statistische benadering. Een koersdoel kan ook 'gevonden' worden. In dat geval wordt een koersdoel bepaald door oude referentiepunten op te zoeken. Indien in het verleden op een bepaald niveau een belangrijke weerstand is gevormd, dan kan dat niveau ook in de toekomst voor nieuwe koersdruk zorgen. **Royce Tostrams: Bereken altijd eerst tot hoever de koers kan stijgen. Wat is uw opwaarts potentieel. Koop pas als alle signalen goed staan en er voldoende ruimte is voor een koersstijging. Bepaal het koersdoel bij voorkeur aan de hand van de verschillende technieken.**

Stap 5:

Belangrijk is om na aankoop meteen een stoploss-niveau te bepalen, het liefst in de buurt van de laatste koersbodem.

Royce Tostrams: Weet dat de markt u altijd op het verkeerde been wil zetten. Met een stoploss kunt u uw risico bepalen. Is de stoploss eenmaal gezet, smokkel er daarna niet mee. U mag de stoploss wel verhogen, bijvoorbeeld na een koersstijging. Breekt de koers eronder, dan is het wegwezen. Let your profits run, but cut your losses!

Stap 6:

Zolang een opwaartse trend intact blijft, mag men posities aanhouden. Wij hanteren de vuistregel dat we instappen (kopen) op het moment van de uitbraak. De agressieve belegger/trader zou binnen een bestaande trend echter ook op elke uitbraak kunnen (bij-) kopen. **Royce Tostrams: Eenmaal ingestapt? Blijf dan zitten zo lang als het kan. Verkoop nooit alleen omdat uw koersdoel is bereikt. Zolang de steun (stoploss) intact is, kunt u stukken aanhouden.**

Stap 7:

Het kan lonend zijn om onderscheid te maken tussen sterke en zwakke trends. Indien bij correcties minder dan respectievelijk 30 tot 50% van de voorgaande beweging wordt ingeleverd, is er sprake van zeer sterke trends. **Royce Tostrams: Bij een Type A of B trend mag u stukken aanhouden zolang de steun intact is. Altijd goed voor een leuke anekdote op feestjes en partijtjes. Bij type C-trends is het behalen van koerswinst veel moeizamer. Bovendien zijn er elders vaak betere kansen. Royce Tostrams: Laat een type C-trend liever links liggen.**

Stap 8:

Het eind van een trend komt zelden abrupt tot stand. Het breken van een opwaartse trend hoeft niet meteen tot verkoopacties te leiden. Wel worden we erdoor gealarmeerd. Van een verkoopsignaal is pas sprake indien de koers onder een vorige bodem breekt. Dan is het tijd om afscheid te nemen. In fase III kunnen we echter wel blijven zitten, maar alleen met de vinger aan de pols. **Royce Tostrams: Bij fase III wordt het tijd de veiligheidsgordel aan te trekken. Er is nog geen reden om uit te stappen, maar we kunnen het niet genoeg zeggen: houd de vinger aan de pols.**

Stap 9:

Indien een trend wordt gebroken, treedt een alarmsignaal op. Zodra de koers onder een of meer voorgaande bodems zakt, is er geen enkele reden meer een aandeel vast te houden. Er rest dan nog maar een actie: verkopen!

Stap 10:

Het eind van een dalende trend komt zelden van de ene op de andere dag tot stand. Het breken van een neerwaartse trend leidt niet meteen tot koopacties. Wel worden we erdoor gealarmeerd. Van een koopsignaal is pas sprake indien de koers boven een vorige top breekt. Dan is het tijd om posities in te nemen. In fase I kunnen we echter wel het aandeel al met interesse volgen, maar alleen op het boodschappenlijstje.

Advies: Kopen

